

Sloboda izražavanja i pravo na privatnost u medijima

Šreng, Tessa

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:669988>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODJEL ZA HRVATSKE STUDIJE

TESSA ŠRENG

**SLOBODA IZRAŽAVANJA I PRAVO NA
PRIVATNOST U MEDIJIMA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, kolovoz 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODJEL ZA HRVATSKE STUDIJE
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

TESSA ŠRENG

**SLOBODA IZRAŽAVANJA I PRAVO NA
PRIVATNOST U MEDIJIMA**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Lana Ciboci

Zagreb, kolovoz 2019.

Sadržaj

Sažetak	2
Summary	3
1. Uvod.....	4
2. Sloboda izražavanja	5
3. Pravo na privatnost	7
4. Sloboda izražavanja i pravo na privatnost u medijima	8
4.1. Suvremene prijetnje slobodi izražavanja	9
4.2. Sukob slobode izražavanja i prava na privatnost.....	11
4.2.1. Kleveta	11
4.2.2. Govor mržnje.....	13
4.2.3. Izvještavanje u kriznim situacijama	14
4.2.4. Sloboda izražavanja i pravo na privatnost u online medijima	15
5. Zaključak.....	17
6. Popis korištenih izvora.....	18
6.1. Internetski izvori.....	19

Sažetak

U radu se analizira stanje poštivanja slobode izražavanja i prava na privatnost u medijima. Posebna pozornost pridaje se sukobu tih dvaju prava, odnosno određivanju granice između slobode izražavanja i prava na privatnost prigodom izvještavanja. Rad je podijeljen u dva dijela. U prvom dijelu rada razmatraju se pravne zaštite i ograničenja slobode izražavanja i prava na privatnost. Također se objašnjava važnost i potreba za poštovanjem navedenih prava. Drugi dio rada usmjeren je proučavanju stanja slobode izražavanja i prava na privatnost u masovnim medijima. Prikazuju se suvremene prijetnje slobodi izražavanja medijskih djelatnika te se razjašnjava odraz takvih ograničenja na informiranost građana. Dio rada naročito je posvećen problematiziranju složenosti određivanja granice između prakticiranja slobode izražavanja i ugrožavanja prava na privatnost. Taj etički problem analizira se kroz klevetu, govor mržnje, nemoralno izvještavanje o kriznim situacijama te senzacionalistički pristup izvještavanju u digitalnim medijima.

Ključne riječi: ljudska prava, sloboda izražavanja, pravo na privatnost, mediji, etika, novinarstvo

Summary

This paper analyses the state of respect for freedom of expression and the right to privacy in the media. Particular attention is drawn to the conflict between the two rights, namely the determination of the boundary between freedom of expression and the right to privacy while reporting. The paper is divided into two parts. The first part of the paper discusses the legal safeguards and limitations of freedom of expression and the right to privacy, as well as the importance and the need to respect these rights. The second part of the paper analyses the use of freedom of expression and the right to privacy in mass media. Modern threats to freedom of expression of media professionals are being presented, and a reflection of such restrictions on citizens' awareness is being clarified. Part of the paper focuses on presenting the complexity of determining the boundary between practicing freedom of expression and endangering the right to privacy. This ethical problem is analysed through defamation, hate speech, immoral reporting about a crisis, and a sensationalistic approach to reporting in the digital media.

Keywords: human rights, freedom of expression, the right to privacy, media, ethics, journalism

1. Uvod

Sloboda izražavanja i pravo na privatnost temeljna su ljudska prava zaštićena na međunarodnoj i nacionalnoj razini. Sloboda izražavanja mišljenja i stajališta ključan je element komunikacije, socijalizacije, osobnog razvoja te informiranosti pojedinca. Pravo na privatnost neophodno je za održavanje ugleda, časti i poštovanja u društvu, očuvanje dostojanstva te za osjećaj sigurnosti. Ta prava čine preduvjet i temelj demokracije, stoga je važno da se poštuju u svim područjima, a posebice pri izvještavanju u medijima. Mediji su glavni izvor informiranja mnogih ljudi te u demokratskom sustavu imaju kritičku ulogu pri analiziranju društvenih pojava. Međutim, u današnjem stanju medijske industrije, kada profit ima najveću vrijednost i senzacionalizam vlada medijima, sloboda izražavanja i pravo na privatnost često se zanemaruju. Štoviše, sloboda izražavanja zloupotrebljava se na štetu prava na privatnost. Navedena zloupotreba i nepoštivanje osobito su prisutni u *online* medijima budući da su novinari pod stalnim pritiskom od učestalih rokova objava vijesti. Potreba za poštivanjem slobode izražavanja i prava na privatnost, prijetnje prakticiranju ovih prava te njihovo sukobljavanje u medijima, bit će teme ovog završnog rada.

Cilj rada je izložiti stanje uvažavanja slobode izražavanja i prava na privatnost u medijima, s posebnim naglaskom na analizu sukobljavanja navedenih prava u medijima. Svrha ovog rada je problematizirati važnost i potrebu za poštivanjem slobode izražavanja i prava na privatnost u medijima. U prvom dijelu rada razložit će se pravni aspekti slobode izražavanja te prava na privatnost te objasniti važnost i potrebu za poštivanjem navedenih prava. U drugom dijelu rada opisat će se stanje poštivanja slobode izražavanja i prava na privatnost u medijima. Također će se prikazati kompleksnost sukoba navedenih prava kroz primjere klevete, govora mržnje, izvještavanja o kriznim situacijama te senzacionalizma u *online* medijima.

2. Sloboda izražavanja

Sloboda izražavanja je osnovno pravo pojedinca i temelj za razvoj društva. Budući da se čovjek ostvaruje i razvija širenjem i primanjem različitih informacija i ideja, Vesna Alaburić (2003: 12) tvrdi da je sloboda izražavanja preduvjet za čovjekovu samorealizaciju. Zato se sloboda izražavanja smatra prirodnim, neotuđivim i osobnim pravom, ističe Alaburić (2003: 12).

Sloboda izražavanja je temelj kvalitetnog demokratskog sustava (Alaburić, 2003: 14). Alaburić ističe da u demokratskom sustavu suverenitet imaju građani, stoga je sloboda izražavanja ključno pravo jer obuhvaća sve vrste javnog raspačavanja ideja i informacija te pravo građana da budu informirani. Primjerice, kako bi birači prilikom političkih izbora mogli donijeti odluku koja je, prema njihovom mišljenju, najbolje rješenje, moraju biti upoznati sa svim informacijama (2003: 14). Prema tome, pravo na slobodu izražavanja nije samo osobno pravo pojedinca, već i njegovo građansko, odnosno političko pravo. Naime, u demokratskim sustavima svaki čovjek, uz neotuđivo pravo na samorealizaciju ima i neotuđivo pravo na samoupravljanje, tvrdi Alaburić (2003:14). Potrebu za poznavanjem svih činjenica prije donošenja političke odluke u demokratskom sustavu zagovara Cass R. Sunstein (1995 prema Alaburić, 2003: 14): „Kompromisi bi smjeli biti dopušteni samo nakon što je svatko imao priliku govoriti i biti saslušan. Samo pod tim uvjetom kompromis može biti ocijenjen neophodnim, a ljudi dovoljno informirani da izaberu jedan kompromis radije nego drugi.”

Nadalje, sloboda izražavanja zaštićena je na međunarodnoj razini. Opća deklaracija o pravima čovjeka, usvojena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 1948. godine, slobodu izražavanja člankom 19. uređuje i definira ovim riječima: „Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice.” Iste vrijednosti štite se člankom 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1976) te člankom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1953). Ljudska prava koja su zajamčena u Konvenciji, zaštićena su međunarodnim sudom. Naime, Vijeće Europe, europska organizacija s najdužom tradicijom, je u okviru svojega rada na promicanju ljudskih prava donijela brojne konvencije i pravilnike pa tako i za ljudska prava najvažniju - Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Shodno tome, organizacija je osnovala Europski sud za ljudska prava. To nadzorno tijelo stanovnicima država članica Vijeća Europe omogućuje pokretanje sudskog postupka protiv države u kojoj prebivaju u slučaju da pojedincu

na državnoj razini nisu bila zaštićena ljudska prava zajamčena u Konvenciji (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10).

Miomir Matulović (1992) smatra da nije dovoljno zaštititi ljudska prava međunarodnim zakonima poput Opće deklaracije o pravima čovjeka jer, iako ona predstavlja ideal društvene tolerancije, njome zaštićena prava nisu dovoljno određena. Stoga je bitno, ističe autor, da se ta prava preciznije definiraju i zaštite nacionalnim zakonima i etičkim kodeksima (prema Obradović, 2009: 142-145). Tako su u Hrvatskoj ljudska prava zaštićena najvišim pravnim aktom u državi, Ustavom Republike Hrvatske. Prema članku 38. Ustava (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), sloboda izražavanja obuhvaća „slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja”. Člankom 38. također se jamči pravo novinara na pristup informacijama, posebice onima u posjedu tijela javne vlasti te sloboda novinara na informiranje javnosti. Prema Alaburić (2003: 14), posljednjih godina se u slobodu izražavanja ubraja i pravo građana na informiranost, koje je osobito važno u okviru demokratske zajednice.

S druge strane, budući da sloboda izražavanja uključuje podatke i teze koji se nalaze u javnoj sferi, čime utječe na slobode i prava drugih ljudi, država ima pravo slobodu izražavanja u nekim slučajevima ograničiti (Alaburić, 2003: 11). Dakle, sloboda izražavanja nije apsolutna sloboda kao slobode misli i mišljenja (2003: 11). Zato se međunarodnim i nacionalnim dokumentima definiraju slučajevi kada je zakonski dopušteno ograničiti pravo na slobodu izražavanja. Člankom 29. Opće deklaracije o pravima čovjeka (1948) i člankom 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1976) izričito se tvrdi kako se sloboda izražavanja opravdano može ograničiti samo u slučajevima propisanim zakonom i ako je nužno radi zaštite prava i sloboda drugih ljudi te radi zaštite nacionalne sigurnosti, javnog reda, morala i zdravlja. U članku 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda (1953) također se navode razlozi za opravdano ograničavanje slobode izražavanja, a to su „sprječavanje nereda ili zločina, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti”.

Dakle, sloboda izražavanja je temeljno ljudsko pravo od izuzetne važnosti za pojedinca i za zajednicu u kojoj živi. Poštivanje ove slobode omogućuje slobodan protok različitih ideja, informacija i svjetonazora, čime se ostvaruju uvjeti za javnu raspravu kakva priliči suvremenom demokratskom društvu. Zato čovjek kao pojedinac i država imaju odgovornost pravno i moralnim djelovanjem zaštititi to pravo.

3. Pravo na privatnost

Pravo na privatnost prirodno je pravo čovjeka koje je potrebno uvažavati kako bi se pojedinac osjećao sigurno, slobodno i poštovano u zajednici u kojoj živi. Marija Boban (2012: 581) tvrdi da je privatnost jedna od najvažnijih vrijednosti zapadne kulture. S pravne strane, pojam privatnosti znači da svako ljudsko biće samim činom rođenja ima vrijednost i pravo na osobni prostor iz kojeg će drugi biti isključeni psihički i fizički (2012: 581).

Kao temeljno ljudsko pravo, pravo na privatnost je zaštićeno međunarodnim dokumentima. Tako se člankom 12. Opće deklaracije o pravima čovjeka (1948) jamči pravo svakoga na zaštitu osobnog ugleda i časti te zaštitu od miješanja drugih u privatni i obiteljski život pojedinca, komunikacijske procese i dom. Jednaka zaštita jamči se člankom 9. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1953), člankom 17. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1976) te člankom 35. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14). Prema Boban (2012: 586), pravo na privatnost obuhvaća „prostornu privatnost (odnosi se na dom i drugi prostor u kojem osoba vodi život zasebno od drugih), informacijsku privatnost (odnosi se na prikupljanje, upravljanje i korištenje podataka osobe) te komunikacijsku privatnost (odnosi se na osobne zapise, dopisivanje i bilo koji drugi oblik komuniciranja)”. Autorica napominje kako se kršenjem prava na privatnost krši „informacijska osobnost”, odnosno pravo pojedinca da sam odluči kada, kome, koliko i kako će podijeliti svoje osobne podatke (2012: 581-582). Autorica smatra da je potrebno osvijestiti da se zaštitom osobnih podataka štiti njihov vlasnik, a ne sami podatci. Odnosno, zlouporabom podataka povrjeđuje se osoba koja stoji iza tih podataka (2012: 583).

Međutim, navedeni aspekti prava na privatnost zakonom se mogu ograničiti. Prema članku 9. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10), u demokratskom sustavu država se, u skladu sa zakonom, može umiješati u pravo na privatnost pojedinca u svrhu „državne sigurnosti, javnog reda i mira, gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih”. Osim toga, navedeno pravo dozvoljeno je ograničiti ako se pri nastojanju da se to pravo zaštiti, ugroze prava i slobode drugih ljudi. Sukladno tome, u članku 30. Opće deklaracije o pravima čovjeka zabranjuje se iskorištavanje prava navedenih u dokumentu: „Ništa se u ovoj Deklaraciji ne može tumačiti tako da

podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili osobe da poduzmu bilo koju aktivnost ili izvrše bilo koji čin usmjeren na uništenje ovdje utvrđenog bilo kojeg prava i sloboda”.

Zaključno, pravna zaštita privatnosti, dostojanstva, časti i ugleda pojedinca odlika je razvijenih demokratskih država u kojima se pojedinac osjeća sigurno i slobodno u svojem djelovanju. Ipak, suvremeni koncept medijskog izvještavanja ne postavlja poštivanje prava na privatnost kao prioritet. Nepoštivanje prava na privatnost u medijima bit će razrađeno u sljedećem poglavlju.

4. Sloboda izražavanja i pravo na privatnost u medijima

Masovni mediji su važno sredstvo za brz i učinkovit prijenos informacija velikom broju ljudi. Alaburić (2003: 17) ulogu masovnih medija uspoređuje s ulogom glavnog trga u antici. Naime, u antici je glavni trg bio prostor gdje bi se građani okupljali da bi raspravili i riješili probleme koji se tiču zajednice. Prema tome, mediji su u službi javnog dobra (2003: 17). Budući da su mediji primarni izvor informacija mnogim ljudima, potrebno je zaštititi slobodu izražavanja kako bi novinari mogli slobodno i djelotvorno prenositi različita mišljenja i saznanja (2003: 17-19). Zato su sloboda izražavanja i pravo na privatnost zaštićeni etičkim kodeksima novinara, kao i zakonima koji uređuju djelovanje medija.

U Hrvatskoj su prava sudionika u javnom informiranju uređena medijskim zakonima, etičkim kodeksima te kaznenim zakonom. Zakonom o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) jamči se sloboda medija, čiji ključan aspekt čine sloboda izražavanja i pravo na privatnost:

Sloboda medija obuhvaća osobito: slobodu izražavanja mišljenja, neovisnost medija, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i raspačavanja informacija u cilju informiranja javnosti; pluralizam i raznovrsnost medija, slobodu protoka informacija i otvorenosti medija za različita mišljenja, uvjerenja i za raznolike sadržaje, dostupnost javnim informacijama, uvažavanje zaštite ljudske osobnosti, privatnosti i dostojanstva, slobodu osnivanja pravnih osoba za obavljanje djelatnosti javnoga informiranja, tiskanja i raspačavanja tiska i drugih medija iz zemlje i inozemstva, proizvodnju i objavljivanje radijskog i televizijskog programa, kao i drugih elektroničkih medija, autonomnost urednika, novinara i ostalih autora programskih sadržaja u skladu s pravilima struke. (čl. 3)

Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13) uređuje djelovanje elektroničkih publikacija te audio i audiovizualnih medija.

Hrvatsko novinarsko društvo je nevladina udruga novinara s najvećim autoritetom u Hrvatskoj (Zgrabljic Rotar, 2011: 104). Osnovana 1910. godine, udruga ima dugu tradiciju borbe za poštivanje prava novinara, etičnog obavljanja novinarske profesije te prava javnosti

na informiranost. Organizacija je navedena prava i slobode zaštitila Kodeksom časti hrvatskih novinara (2009). U tom dokumentu novinare se obavezuje na poštivanje ljudskih prava i sloboda pri izvještavanju u medijima te se definiraju etičke odgovornosti medijskih djelatnika. Pravila Kodeksa dužni su poštovati svi novinari u Hrvatskoj, a primjenu pravila Kodeksa kontrolira Novinarsko vijeće časti Hrvatskog novinarskog društva (Kodeks časti hrvatskih novinara, 2009).

Iako su prava javnosti, novinara i obaveze medija u javnom komuniciranju uređeni međunarodnim i nacionalnim zakonima i kodeksima, Martina Topić navodi kako to ne isključuje zloupotrebu ili povredu ljudskih prava u medijima (2011: 24). Autorica objašnjava da realiziranje zakona može biti otežano „kulturom korupcije, tajnosti podataka, institucionalnim otporom praktičnoj i detaljnoj primjeni zakona ili pak nedostatkom tehničkih i institucionalnih mogućnosti u javnoj administraciji” (2011: 24). Stoga, nije dovoljno slobodu izražavanja i pravo na privatnost zakonski zaštititi, potrebno je uvažavati ta prava pri svakodnevnom izvještavanju. Međutim, u suvremenom novinarstvu postoje mnoge prijetnje korištenju i uvažavanju slobode izražavanja i prava na privatnost. U idućem odjeljku predstaviti će se moderne prijetnje slobodi izražavanja u medijskoj industriji.

4.1. Suvremene prijetnje slobodi izražavanja

Čovjek ne može svjedočiti svim važnim događajima u svijetu pa se uzda u medije da će mu prenijeti istinite informacije o tim događajima (Labaš, 2006: 60-65). Zato je potrebno poštovati i zaštititi novinarsku slobodu izražavanja i pristup informacijama te slobodu medija. Kršenje tih prava znači kršenje uloge novinara i medija u demokratskom sustavu (Alaburić, 2003: 19).

Nepopustljiv sukob između zagovornika cenzure i zagovornika slobode izražavanja javljao se u različitim oblicima tijekom povijesti (Alaburić, 2003: 11-12). Danas je sloboda izražavanja zaštićena, a cenzura zabranjena međunarodnim zakonima i kodeksima. Ipak, cenzura se i dalje provodi u izravnom i neizravnom obliku, čak i u demokratskim sustavima te predstavlja veliku prijetnju suvremenom novinarstvu (2003: 11-12). Alaburić (2003: 19-20) kao velike opasnosti slobodi medija, a time i slobodi izražavanja novinara, navodi agencije za odnose s javnošću koje oblikuju vijest u korist stranke koju zastupaju, utjecaj oglašivača na sadržaj medija te njihov pritisak na novinare, dominaciju komercijalizma i senzacionalizma u

medijima - izvještavanje o temama koje nisu od javnog interesa te istovremeno smanjivanje važnosti političkih tema, zbog čega građani postaju apatični prema političkim događanjima. Autorica kao prijetnju informiranosti građana i transparentnosti sustava navodi „vlasničku koncentraciju medija, zatvorenost vladinih izvora informacija te suptilnu kontrolu vlade nad najutjecajnijim medijima” (2003: 19-20). Malović i suradnici (2007: 31) tvrde da je kontrola medija od strane vlasti najučinkovitija kada je medij u posjedu vlasti. Kao primjer navode HRT i Hinu koji su u vlasništvu države pa sve značajne odluke o radu tih medija donosi stranka koja je na vlasti.

Malović i suradnici (2007: 32) ističu kako političke stranke medije koriste kao sredstva za promicanje svojeg djelovanja i svjetonazora. Cilj stranaka je da mediji ne izvještavaju o njihovim političkim propustima, ali da velik dio medijskog prostora posvete njihovim uspjesima. Novinari u medijskim organizacijama koje su pod utjecajem političara ili drugih moćnika često se suočavaju s etičkom dvojbom: ili će raditi u skladu s nametnutom uređivačkom politikom, koja nije uvijek u skladu s javnim interesom, ili će ostati bez radnog mjesta (2007: 32). Ukratko: „Novinari (...) u novinama rade za plaću, a proizvod ne ovisi o njima, već o nakladnicima.” (2007: 46). Posljedično, mnogi novinari se okreću samocenzuri, počinju se baviti komercijalnim i bezazlenim temama te napuštaju novinarstvo jer krivnju za rad protiv javnog dobra na kraju snose oni (2007: 46-47).

Navedeni primjeri kontrole rada medija onemogućavaju novinarima da svoj posao obavljaju profesionalno i etički. Također, onemogućavaju medijima i medijskim djelatnicima da ispune svoju ulogu u društvu i demokraciji. Alaburić te uloge opisuje kao uloge „psa čuvara” i „psa tragača”, pri čemu aludira na zadaću medija da kontroliraju djelovanje vlasti, pronalaze i razotkrivaju korupciju te druge prevare i nepravde u sustavu (2003: 19).

Iz prikazanih argumenata može se zaključiti da je sloboda izražavanja pri medijskom izvještavanju nerijetko ugrožena i u lošem stanju. Visoka razina poštovanja slobode izražavanja ne treba se smatrati povlasticom novinarske profesije, već pravom svih ljudi (Alaburić, 2003: 19). Međutim, ugrožavanjem slobode izražavanja novinara ne ugrožava se samo njihovo osobno pravo, nego njihova funkcija u zajednici. Dakle, kršenjem slobode izražavanja novinara, ugrožavaju se prava i slobode ostalih pripadnika društva. Primjerice, pravo građana da budu informirani, što čini preduvjet demokratskog sustava (2003: 19). S druge strane, postoje slučajevi kada novinari slobodu izražavanja zloupotrebljavaju na štetu drugih ljudskih prava. O tome će biti riječi u sljedećem poglavlju.

4.2. Sukob slobode izražavanja i prava na privatnost

Medijski djelatnici se pri izvještavanju često suočavaju s etičkim dvojabama. Novinari biraju i prenose informacije u svrhu javnog dobra te u svojem djelovanju moraju promicati ljudska prava, uključujući dostojanstvo i privatnost sudionika događaja (Međunarodna načela profesionalne etike, 1986). Međutim, nekada vijesti koje zanimaju javnost sadrže informacije koje ugrožavaju privatnost sudionika događaja. Zato je sukob slobode izražavanja i prava na privatnost kompleksan etički problem s kojim se novinari susreću.

Prema Zakonu o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) pravo na privatnost može se ograničiti u idućim slučajevima: kada je riječ o javnim službenicima, odnosno kada je informacija povezana s njihovim obavljanjem javne službe; kada osoba svojim postupcima, ponašanjem ili izjavama sama privuče pozornost javnosti te u slučaju opravdanog javnog interesa, budući da on ima prednost nad pravom na privatnost (čl. 7 i 8). Međutim, Richard Carver (2015: 35) postavlja pitanje, kako razlučiti javni interes od pukog zanimanja javnosti za određenu temu.

Prema Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (1976), sloboda izražavanja može se ograničiti kako bi se zaštitila prava i ugled ostalih. Ipak, Đorđe Obradović (2009: 146) ističe kako nije jednostavno utvrditi granicu gdje prestaje raspon nečijeg prava, a počinje ugrožavanje prava drugoga. Odnosno, što se smatra iznošenjem vlastitog mišljenja i kritičkog stava, a što napadom na ugled i dostojanstvo drugoga?

4.2.1. Kleveta

Neprovjerenim i netočnim informacijama nije mjesto u medijima. Međutim, nekada takvi podatci nisu izraz nepoštovanja, nego pogreška uzrokovana brzopletošću. Kleveta se ne može braniti kao pravo na slobodu izražavanja jer se njome šteti ugledu i pravima drugih ljudi (Obradović, 2009: 145). U članku 6. Međunarodnih načela profesionalne etike (1986), kleveta se zabranjuje i osuđuje kao napad na privatnost i dostojanstvo pojedinca. Prema Deklaraciji o načelima ponašanja novinara (2002), kleveta i neopravdane optužbe smatraju se ozbiljnim profesionalnim prijestupom (stavak 8).

Ipak, Carver (2015: 22) navodi da treba razlikovati netočne činjenice od vrijednosnih sudova. Naime, kažnjavanjem izricanja vrijednosnih sudova krši se čovjekovo pravo na slobodu

izražavanja, dodaje autor. Europski sud za ljudska prava ističe kako se člankom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda, u okviru slobode izražavanja, štite sljedeće informacije: „[...] koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju državu ili bilo koji dio populacije” (prema: Carver, 2015: 10). Takve informacije dozvoljene su i zaštićene u svrhu slobodnog protoka informacija i ideja, kako bi se ostvarila otvorena politička rasprava u demokratskom sustavu (2015: 10). Navedena zaštita iznošenja mišljenja i uvredljivih informacija ne opravdava klevetu, već daje parametar prema kojem se može mjeriti radi li se pri iznošenju tvrdnji o prekršajima. Ukratko, ako vrijednosni sud ne pridonosi javnoj političkoj raspravi i pluralizmu, riječ je o bespotrebnom neumjesnom izražavanju (2015: 35).

Zatvorske i novčane kazne za klevetu demotiviraju medijske djelatnike, posebice istraživačke novinare (Carver, 2015: 46). Naime, kažnjavanje klevete zloupotrebljava se u slučajevima koji se odnose na neki drugi prekršaj, osobito kako bi se sankcionirali oni koji kritiziraju vlast i javne djelatnike (2015: 23). Također, uvjeti suvremenog novinarstva ne omogućuju novinarima vremena za detaljnu analizu događaja (Malović i sur., 2007: 34-35). Novinari, stoga, moraju brzo donositi važne odluke koje mogu imati dugotrajne posljedice jer javnost što prije treba biti obaviještena o događaju. Zato, Cannataci i suradnici (2015: 122) apeliraju na uvođenje blažih kriterija i kazni za sudske tužbe klevete i ugrožavanja privatnosti, kada su počinitelji tih djela novinari. Naime, u Hrvatskoj se, prema Kaznenom zakonu (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18), kleveta kažnjava novčanom kaznom. Zato je važno, ističe Carver (2015: 23), da se pri zakonskom rješavanju klevete usredotoči na nadoknađivanje štete učinjene žrtvi klevetanja, a ne kažnjavanju počinitelja. Autor dodaje kako se šteta može umanjiti objavom ispravka. Pravo na ispravak svake osobe o kojoj je javno iznesena netočna informacija zajamčeno je člankom 38. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), člankom 40. Zakona o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13), stavkom 5. Deklaracije o načelima ponašanja novinara (2002) te člankom 12. Kodeksa časti hrvatskih novinara (2009). Uz ispravak, člankom 56. Zakona o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13), oštećenoj osobi zajamčen je i odgovor na objavljenu informaciju. U ispravku i odgovoru osoba argumentima opovrgava i objašnjava prijašnje neutemeljene navode. Ispravak mora biti jasno naznačen te mu se mora posvetiti jednak dio medijskog prostora kao i prijašnje navedenoj uvredljivoj informaciji. No, unatoč objavljenom ispravku ili odgovoru na netočne tvrdnje, prema Boban (2012: 578), nanesena je „nepopravljiva šteta” ugledu, časti, intimi i privatnosti osobe, grupe ili ustanove o kojoj se izvještavalo.

4.2.2. Govor mržnje

Ne postoji univerzalna definicija govora mržnje, što otežava prepoznavanje ovog prijestupa u medijima. Govor mržnje je jedan od zakonski dopuštenih razloga ograničenja slobode izražavanja (Munivrana Vajda, Šurina Marton, 2016: 437). U međunarodnim zakonima nije jasno definirano što se smatra govorom mržnje, odnosno do koje granice se osjetljive i uvredljive informacije smatraju pravom na slobodu izražavanja, a kada se sloboda izražavanja zloupotrebljava s ciljem povrede i diskriminacije (2016: 437). Navedena neodređenost granice između slobode izražavanja i govora mržnje otežava prepoznavanje slučajeva kada se sloboda izražavanja može opravdano ograničiti, a govor mržnje sankcionirati. Vijeće Europe u govor mržnje ubraja sve radnje ili izjave koje

„[...] šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i druge oblike mržnje temeljene na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, imigrantima ili ljudima imigrantskog porijekla“ (prema: Munivrana Vajda, Šurina Marton, 2016: 438).

Prema Alaburić, govorom mržnje se osporava jednakost i pravo svih na dostojanstvo, ugled, privatni život i čast (2003b: 10). Shodno tome, Europski sud za ljudska prava kažnjava govor mržnje prema člancima 17, 14 i 10 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10). Dakle, u slučajevima kada se određenom tvrdnjom ili radnjom ugrožavaju ljudska prava drugih, ako se tvrdnja podudara sa zakonski određenim ograničenjima slobode izražavanja te kada je cilj tvrdnje „diskriminacija na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost“ (čl. 14).

Alaburić ističe kako poruke mržnje distribuirane putem medija utječu na širok krug ljudi ostavljajući neposredne i štetne posljedice (2003b: 8). Prema Zakonu o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) i Zakonu o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13), zabranjuje se distribucija medijskog sadržaja koji potiče na mržnju i diskriminaciju (čl. 3 i čl. 12). Kodeksom časti hrvatskih novinara (2009) također se osuđuje promicanje diskriminacije te se ističe kako je novinarima zabranjeno koristiti „stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje“ (čl. 13). Govor mržnje se, prema Kaznenom zakonu, sankcionira kaznom zatvora: „Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva

na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine [...] kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“ (čl. 325).

S druge strane, prema Carlson i Weibull (2018: 12), mnogi se ljudi, uključujući zagovornike slobode izražavanja, zauzimaju za cenzuriranje stajališta s kojima se ne slažu ili im uzrokuju nelagodu, zagovarajući slobodu izražavanja isključivo u slučajevima kada se određena stajališta ne odražavaju na njih, odnosno ne uzrokuju neugodne posljedice. Erica Howard (2018: 14) tvrdi da, ako se građanima onemogućí izražavanje vlastitih stavova, nemoguće je ostvariti otvorenu i slobodnu javnu raspravu koja čini osnovu demokratskog sustava. Tako se pri ograničavanju govora mržnje u medijima treba uvažiti demokratsku ulogu medija da se, u svrhu opće dobrobiti javnosti, kritički osvrću na društvene pojave. Zbog toga mediji imaju pravo kritički izvještavati o različitim pojavama diskriminacije i poticanja mržnje te im treba biti osigurano da to čine slobodno i sigurno, bez straha od mogućeg kažnjavanja (Alaburić, 2003b: 17). Stoga, treba oprezno i suzdržano odlučivati o ograničavanju govora mržnje, kako se slobodu izražavanja ne bi ograničilo više nego je to u demokratskom sustavu potrebno (Alaburić, 2003b: 16). Zato Europski sud za ljudska prava pri osuđivanju govora mržnje u obzir uzima okolnosti određenog čina (Munivrana Vajda, Šurina Marton, 2016: 460). Nadalje, u članku 16. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) piše kako se sloboda izražavanja treba ograničavati „razmjerno naravi potrebe za ograničavanjem u svakom pojedinom slučaju”. Tom stavkom štiti se sloboda izražavanja, tvrdi Đorđe Obradović: „Bez toga stavka, ostala bi mogućnost da zakonodavac proširi ograničenja na svaku kritiku vlasti pod izlikom kako time štiti javni moral.” (2009: 147). Alaburić (2003b: 2) dodaje kako ograničavanje slobode izražavanja ne smije biti pravilo, nego izuzetak.

4.2.3. Izvještavanje u kriznim situacijama

Vijesti o raznim nesrećama, pobunama, migracijama i ratnim sukobima danas se u medijima prenose kao senzacije. Prema Jasni Burić (2009: 533), tragične vijesti koje su nekad punile samo rubrike crne kronike danas se nalaze na naslovnim stranama tiskovina, prenose se kao udarne vijesti na televiziji te su najistaknutije vijesti na internetskim portalima.

Krizne situacije zbog svoje prirode i posljedica sadrže osjetljive informacije koje mediji interpretiraju kao teme potencijalne za privlačenje publike (Barović, 2011: 125). Valić

Nedeljković (2007) ističe da novinari, izvještavajući o tragedijama, opisuju događaj do detalja, posebice ako se time podiže naklada ili privlači publika, dok osobe koje su pogođene tom tragedijom smatraju to narušavanjem njihove privatnosti. Iznošenje detalja o nečijoj nesreći narušava privatnost, dostojanstvo i ugled žrtve i njezinih bližnjih (prema Barović, 2011: 125). Nerijetko se pri izvještavanju o kriznim situacijama prilažu šokantne i necenzurirane slike žrtava te potresnih prikaza događaja o kojem se izvještava, kao i videozapisi događaja. Vladimir Barović (2011: 124) ističe kako se time teško ugrožava dostojanstvo unesrećenika te da je takav postupak nepravedan prema bližnjim osobama unesrećenika koje su primorane gledati nemoralan prikaz voljene osobe u medijima. S moralnog aspekta, autor takav postupak osuđuje kao neprofesionalan i nehuman (2011: 124). Otkrivanje identiteta žrtava i svjedoka kriminalnih radnji bez dopuštenja, a posebice djece i maloljetnika, zabranjeno je člankom 16. Zakona o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) te 15. člankom Kodeksa časti hrvatskih novinara (2009). Također, Kodeksom se nalaže izbjegavanje uzimanja izjava i snimanje unesrećenih osoba (čl. 15).

Izvještavanje o kriznim situacijama poseban je test etičnosti izvještavanja novinara. U želji da od vijesti napravi dobru priču novinar zaboravlja, kako tvrdi Barović (2011: 126), da njegov zadatak nije „da scene užasa prenosi do publike, nego da svoj posao radi na etičan način”. Zato se u Kodeksu časti hrvatskih novinara od novinara traži da budu oprezni pri izvještavanju o takvim slučajevima te da prednost uvijek daju dostojanstvu i časti osoba o kojima izvještavaju (čl. 14 i 15). Dakle, novinar bi se u svom radu trebao pitati prenosi li činjenice za koje vjeruje da su istinite i korisne javnosti, ili iznosi informacije i detalje koje javnosti nisu važne, a štete ugledu, dostojanstvu, privatnosti i časti pojedinca.

4.2.4. Sloboda izražavanja i pravo na privatnost u online medijima

Način izvještavanja u digitalnim medijima predstavlja nove prijetnje slobodi izražavanja i pravu na privatnost. S jedne strane, internet omogućuje brzo informiranje, komunikaciju sa svima bez obzira na granice te čitanje o događajima koji se odvijaju na drugoj strani svijeta (Ružić, 2008: 103-104). S druge strane, novinari u digitalnim medijima moraju brže objavljivati vijesti i ažurirati ih svakih nekoliko minuta, zbog čega imaju manje vremena za prikupljanje i provjeru informacija (2008: 103-104). Takav način rada donosi složene etičke probleme (2008: 103).

U današnje vrijeme ljudi su navikli do informacija doći klikom miša. Digitalizacijom medija promijenila se novinarska djelatnost, ali i očekivanja publike. Tako su ljudi danas navikli da vijest bude objavljena čim se događaj odvije štoviše, da se o događaju izvještava dok se još odvija. Nataša Ružić (2008: 103) tvrdi da novinari, u nastojanju da otkriju i prenesu spektakularnu vijest u što kraćem roku, zapostavljaju načela etike. Autorica dodaje kako se u napetoj borbi s konkurencijom, često događa da novinari objavljuju izmišljene vijesti i priče da bi povećali čitanost i profit. Zato mediji vrve neprovjerenim podacima, netočnim tvrdnjama, eksplicitnošću i grubostima (2008: 103). Također, Boban tvrdi kako se razvojem tehnologije promijenilo novinarsko shvaćanje prava na privatnost (2012: 589). Pojavljuju se i promiču medijski žanrovi u kojima se ljudi prikazuju u najintimnijim situacijama. Prestaje se poštivati pravo na privatnost kao univerzalno ljudsko pravo svakog čovjeka (2012: 589). Cannataci i suradnici (2016: 34) smatraju kako do toga dolazi jer zakonski nije jasno definirano što sve obuhvaća privatni život pojedinca pa ga je teško zaštititi pred interesom javnosti.

Upotreba interneta kao medija nije regulirana zakonom (Ružić, 2008: 105). Zato je teško kontrolirati i sankcionirati kršenje i zanemarivanje ljudskih prava i sloboda u digitalnim medijima (2008: 105). Budući da internet povezuje ljude diljem svijeta bez obzira na granice, Cannataci i suradnici (2015: 29) pišu o izazovu uvođenja zakona koji bi regulirao poštivanje ljudskih prava na internetu jer svaka država drugačije zakonski i moralno definira raspon slobode izražavanja i prava na privatnost. Autor dodaje kako nije moguće zakone koji se odnose na tradicionalne medije primijeniti na digitalne medije, iako UN implicira kako ljudska prava moraju biti jednako poštovana u digitalnom svijetu. U Hrvatskoj se rad digitalnih medija uređuje Zakonom o elektroničkim medijima, prema kojem se online mediji moraju pridržavati istih pravila kao tradicionalni mediji (2013).

Mnoge rasprave se vode oko dvojbe treba li internet zakonski regulirati ili treba vladati apsolutna sloboda izražavanja, tvrdi Ružić (2008: 110). Jedan način regulacije je blokiranje štetnog sadržaja na razini mreže (Nyst, 2017: 12). Filtriranje sadržaja može se provoditi na temelju analiza teksta i prepoznavanja ključnih riječi (2017: 12). Ipak, takvim automatiziranim i netransparentnim filtriranjem može doći do zabrane sadržaja koji nije štetan, a da korisnik toga nije svjestan, ističe Nyst (2017: 12). Također, prekomjenim filtriranjem se ugrožava sloboda izražavanja korisnika interneta (2017: 17). Tako mnoge države, zbog kompleksnosti ograničavanja slobode izražavanja na internetu, kao rješenje uvode edukacije medijskog opismenjavanja građana (Cannataci i sur., 2015: 115). Tako se građane osposobljava za sigurno i učinkovito korištenje *online* izvora.

5. Zaključak

Cilj ovog rada bio je prikazati stanje poštivanja slobode izražavanja i prava na privatnost u medijskom izvještavanju s naročitim naglaskom na problematiziranje rješavanja sukoba slobode izražavanja i prava na privatnost.

Sloboda izražavanja i pravo na privatnost temeljna su ljudska prava zaštićena zakonima i etičkim kodeksima te kao takva čine temelj kvalitetnog i profesionalnog novinarstva. Osobito je važna sloboda izražavanja novinara, budući da oni, prenošenjem informacija o značajnim događajima, izravno utječu na informiranost građana. Konflikt slobode izražavanja i prava na privatnost ozbiljan je izazov za medijske djelatnike jer moraju odlučiti hoće li objaviti informaciju koja je u interesu javnosti ili će poštivati intimu subjekta vijesti. U suvremenim uvjetima izvještavanja u medijima, takve važne odluke novinari moraju donositi na brzinu, posebice u *online* medijima gdje se rokovi za objavu vijesti mjere u minutama. Novinar pri donošenju odluke mora uzeti u obzir da zanimanje javnosti za određeni događaj nema isti značaj kao dobrobit javnosti. Naročitu suzdržanost i oprez zahtjeva izvještavanje o kriznim situacijama te prenošenje kritika, uvredljivih i osjetljivih informacija. S druge strane, postoje vanjski pritisci i prijetnje poštivanju slobode izražavanja i prava na privatnost na koje medijski djelatnici ne mogu uvijek utjecati. Zato se pri klasificiranju određenih tvrdnji kao prekršaja klevete, govora mržnje i ostalih kršenja etičkih načela, u razmatranje trebaju uključiti okolnosti svakog pojedinog slučaja.

Za zanemarivanje etičkih načela i senzacionalizam u novinarstvu ne smije se kriviti isključivo novinare. Komercijalno novinarstvo, koje nije u skladu s profesionalnim načelima novinara, je petlja u kojoj svaki sudionik krivi drugoga za stanje u kojem se nalaze. Naime, publika krivi novinare za plitke teme i nemoralno izvještavanje, novinari to objašnjavaju pritiskom vlasnika i oglašivača, a vlasnici i oglašivači se brane statistikama koje pokazuju da su članci s plitkim temama i nemoralnim izvještavanjem najčitaniji. Stoga, sudionici javnog komuniciranja trebaju osvijestiti svoju ulogu u procesu i potencijal za doprinos kvaliteti medijskog izvještavanja.

6. Popis korištenih izvora

1. Alaburić, V. (2003). Sloboda misli, mišljenja, izražavanja i informiranja, *Hrvatska pravna revija*, 3 (6): 1-21.
2. Alaburić, V. (2003). Ograničavanje "govora mržnje" u demokratskome društvu - teorijski, zakonodavni i praktički aspekti, *Hrvatska pravna revija*, 3 (1): 1-18.
3. Barović, V. (2011). Objektivnost, novinarska etika i izvještavanje u kriznim situacijama, *Medijske studije*, 2 (3-4): 118-126.
4. Boban, M. (2012). Pravo na privatnost i pravo na pristup informacijama u suvremenom informacijskom društvu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 49 (3): 575-598.
5. Burić, J. (2009). Masovni mediji kao subjekti manipulacije. Etičke vrijednosti nasuprot „trendovskoj tržišnoj kulturi“ manipuliranja nasiljem, nesrećama i zločinima, *Obnovljeni život*, 64 (4): 531-543.
6. Cannataci, J. A., Zhao, B., Torres Vives, G., Monteleone, S., Mifsud Bonnici, G., Moyakine, E. (2016). Balancing Privacy and Transparency and Redefining Their New Boundaries in the Internet Ecosystem, *UNESCO Internet Study*, University of Groninge.
7. Howard, E. (2018). *Freedom of expression and religious hate speech in Europe*, 1. izdanje, London, New York: Routledge.
8. Labaš, D. (2006). Novinarstvo pred zahtjevom istine, *Riječki teološki časopis*, 14 (1): 53-68.
9. Malović, S., Ricchiardi, S., Vilović, G. (2007). *Etika novinarstva*, Zagreb: Sveučilišna knjižara d.o.o.
10. Matulović, M. (1992). *Ljudska prava*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
11. Munivrana Vajda, M., Šurina Marton, A. (2016). Gdje prestaju granice slobode izražavanja, a počinje govor mržnje? Analiza hrvatskog zakonodavstva i prakse u svjetlu europskih pravnih standarda, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 23 (2): 435-467.
12. Obradović, Đ. (2009). Ljudska prava i sloboda govora, *Medijski dijalozi*, 2 (4): 139-149.
13. Ružić, N. (2008). Zakonska ograničenja ili sloboda izražavanja na internetu?, *MediAnali*, 2 (4): 101-111.
14. Sunstein Cass, R. (1995). Democracy and the problem of free speech, *The Free Press*, 11 (4): 58-72.
15. Topić, M. (2011). Sloboda izražavanja, u: T. Kursar (ur.), *Hrvatski medijski sustav prema UNESCO-ovim indikatorima medijskog razvoja* (str. 24-57), Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

16. Valić Nedeljković, D. (2007). *Izveštavanje u kriznim situacijama-opšti pregled*, Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
17. Zgrabljić Rotar, N. (2011). Mediji kao platforma demokratskog diskursa, u: T. Kursar (ur.), *Hrvatski medijski sustav prema UNESCO-ovim indikatorima medijskog razvoja* (str. 89-116), Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

6.1. Internetski izvori

1. Carlsson, U., Weibull, L. (2018). *Freedom of expression in the digital media culture, Istraživanje javnog mnijenja u Švedskoj*, Nordicom. Dostupno na: https://www.nordicom.gu.se/system/tdf/publikationer-hela-pdf/freedom_of_expression_in_the_digital_media_culture.pdf?file=1&type=node&id=39204&force=0 (stranica posjećena: 11. kolovoza 2019.)
2. Carver, R. (2015). Sloboda izražavanja, zakon o medijima i novinarska kleveta, *Media Legal Defence Initiative*. Dostupno na: <https://www.mediadefence.org/sites/default/files/resources/files/MLDI.IPI%20defamation%20manual.Croatian.pdf> (stranica posjećena: 20. lipnja 2019.)
3. Nyst, C. (2017.) Freedom of expression, association, access to information and participation, *United Nations Children's Fund*. Dostupno na: https://www.unicef.org/csr/css/UNICEF_CRB_Digital_World_Series_EXPRESSION.pdf (stranica posjećena: 11. kolovoza 2019.)
4. Općenito o Vijeću Europe (2019). Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/vijece-europe/opcenito-o-vijecu-europe/> (stranica posjećena: 20. lipnja 2019.)

6.2. Pravni i samoregulacijski akti

1. Deklaracija o načelima ponašanja novinara (1986)
2. Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18)
3. Kodeks časti hrvatskih novinara (2009)
4. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)
5. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (rezolucija br. 2200 A/XXI, 1976)

6. Opća deklaracija o pravima čovjeka (1948)
7. Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13)
8. Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13)
9. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)